

Evaluating the tendency of participation of urban deteriorated fabrics residents in urban development projects: A case study of Darvazeh Ghar neighborhood of Tehran

Zahra Habibi ¹, Esmail Aghaeizadeh ²✉, Majid Yasoori ³

1. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

Email: mina.habibi50@gmail.com

2. (Corresponding Author) Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

Email: aghaeizadeh@guilan.ac.ir

3. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

Email: yasoori@um.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received:

30 March 2024

Received in revised form:

28 May 2024

Accepted:

7 July 2024

Available online:

14 August 2024

Keywords:

Participation,
Urban development plans,
Urban deteriorated fabric,
Darvazeh Ghar
Neighborhood of Tehran.

ABSTRACT

This research looks for study the relationship between people's participation and the effective components of urban development plans in urban deteriorated fabrics. For this purpose, the tendency of the residents of Darvazeh Ghar neighborhood (Harandi) as one of the neighborhoods located in the deteriorated fabrics of Tehran city, to participate in urban development projects has been investigated. The research method is descriptive - analytical. The required information was obtained by documentary and field study. The statistical population of the research includes all the residents of Darvazeh Ghar neighborhood. Cochran's method was used to estimate the number of samples. The research tool is a researcher-made questionnaire. One-sample t-test and regression method were used to analyze the findings. The findings show that in total, the participation rate of Darvaz Ghar Tehran residents is at a low level with an average of 2.6. Among the various dimensions of participation, economic participation is at the lowest level with 2.4 compared to other dimensions of participation, and then managerial participation is at the lowest level with 2.6. The social dimension is at the highest level (2.8). Although the low participation in the neighborhood of Darvazeh Ghar is the most specific finding of the current research, the participation rate of this issue is not the same among different dimensions and shows differences. What needs basic attention in the meantime is that along with creating the necessary grounds for increasing public participation, it is of fundamental importance to familiarize the officials with the positive effects of participation.

Citation: Habibi, Z., Aghaeizadeh, E., & Yasoori, M. (2024). Evaluating the tendency of participation of urban deteriorated fabrics residents in urban development projects: A case study of Darvazeh Ghar neighborhood of Tehran. *Journal of Geography and Spatial Development*, 1 (3), 41-58.
<http://doi.org/10.22098/gsd.2025.16324.1070>

© The Author (s)

Publisher: University of Mohaghegh Ardabili

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Today, a significant number of citizens live in urban deteriorated fabrics. Due to some shortcomings in the physical, social, economic, etc., these tissues are worn out and do not have the necessary efficiency to respond to the needs of their residents. Darvazh Ghaz neighborhood is one of the old neighborhoods of Tehran, which is now known as Harandi neighborhood, located in district 12 of Tehran municipality, and despite its historical and economic background, today it has become one of the most damaged neighborhoods in Tehran. In this neighborhood, various plans have been prepared in order to reduce the existing problems. The existence of several urban plans in the neighborhood shows the importance and necessity of planning in the dilapidated context, but despite the prepared projects and plans, Darwaz Ghar neighborhood is still facing many problems. As a result, in order to increase the quality of life of Darvaz-Ghar neighborhood and connect it with other neighborhoods of Tehran and benefit its residents from urban facilities in various fields, the need for the participation of its residents is felt. Study of participation of urban Deteriorated Fabrics Residents in urban development projects is the aim of this paper. For this purpose, the rate and Inclination of participation of urban Deteriorated Fabrics Residents in urban development projects in the Darvazeh Ghar (Harandi) neighborhood as a neighborhood located in the Deteriorated areas of Tehran has been studied.

Methodology

The research method is descriptive-analytical. The required information has been obtained by documentary and field methods. The statistical population of the study includes all residents in Darvazeh Ghar neighborhood and Cochran's method has been used to estimate the number of samples. The research instrument is a researcher-made questionnaire. Research Indicators have been examined with two questionnaires assessing the amount of participation and the desire to participate in the form of individual imagery, individual familiarity and consciousness, a sense of belonging and commitment, relations and solidarity, financial capital, human

resources, management and law and laws. One-sample t-test and regression method were used to analyze the findings.

Results and discussion

Investigating participation in the personal dimension has been done with two indicators of imagine and personal attitude, familiarity and awareness of people. The findings related to the imagine index and individual attitude show that the residents have a good imagine of the result of their participation in urban projects because the average of this index was equal to 3. But in spite of having a good rate of this index, the total participation rate of Darvazeh Ghar residents is at a low level with an average of 2.6. The study of social indicators showed residents' interest in participating in urban projects because the average of this index with related items was 3.1. Residents of the Darvazeh Ghar neighborhood are not favorable in relation to the relationship index and correlation so that this index is lower than the average (2.5). In the economic dimension, in relation to the financial capital index overall, residents do not have good financial capital to participate in urban plans, because the average of this index was 2.3. Analysis of this index shows that due to the low income levels of the residents of the neighborhood there is a low financial payment and the use of government facilities for projects. The residents of the Darvazeh Ghar neighborhood are also not in good condition in relation to the human resources index, so that the index is lower than the average (2.6). Also the findings in relation to the management index for urban projects show that residents are not satisfied with the management of these projects in the neighborhood because the average index was 2.5. In the context of evaluating the desire to participate in the form of individual, social, economic, managerial dimensions, the tendency to participate in the Tehran Darvazeh Ghar is low with an average of 2.7. Among the different dimensions of the residents, the individual dimension with an average of 2.4 is at a lower level than the rest of the dimensions, and then the managerial dimension can be mentioned. The social dimension is at the highest level (3.1) and above the average,

which is due to the popularity of government facilities.

Conclusion

The issue of citizens' participation in urban projects and projects is one of the most fundamental issues in contemporary urban planning, and efforts to maximize public participation are part of the most important strategies in this field. Although low participation in the Darvazeh Ghar neighborhood is the most specific finding of the present study, it is not the same among the different dimensions of the participation and shows differences. What requires fundamental attention is the consciousness of the authorities with the positive effects of participation at the same time as planning to increase public participation. Citizens believe that their participation in urban projects related to the neighborhood is useful, but their views may not properly prevent the negative consequences of the plan because they are not usually considered. Other important points include the economic dimension. This aspect of participation is at the rate of participation above the average level, but is at the lowest level in the evaluation of participation. These results show that residents of Darvazeh Ghar neighborhood tend to have high economic participation in their neighborhood projects, but have failed to have good economic participation due to low economic power.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارزیابی میزان تمایل ساکنان بافت‌های فرسوده به مشارکت در طرح‌های توسعه شهری مطالعه موردی: محله دروازه غار تهران

زهرا حبیبی^۱، اسماعیل آقائی زاده^۲ ✉، مجید یاسوری^۳

۱- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: mina.habibi50@gmail.com

۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: aghaeizadeh@guilan.ac.ir

۳- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: yasoori@um.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۳/۱۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۶/۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۷/۰۷

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۸/۱۵

واژگان کلیدی:

مشارکت،
طرح‌های توسعه شهری،
بافت فرسوده شهری،
محله دروازه غار تهران.

این پژوهش به دنبال مطالعه میزان تمایل ساکنین بافت‌های فرسوده شهری به مشارکت در طرح‌های توسعه شهری در بافت‌های فرسوده شهری است. برای این منظور تمایل مردم به مشارکت در طرح‌های توسعه شهری در محله دروازه غار (هرندی) به‌عنوان یکی از محله‌های واقع در بافت فرسوده شهر تهران بررسی شده است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. اطلاعات موردنیاز با روش اسنادی و میدانی گردآوری شده است. جامعه آماری پژوهش، شامل ساکنین محله دروازه غار می‌باشد. برای برآورد تعداد نمونه از روش کوکران استفاده شده و جامعه نمونه برابر با ۳۶۶ خانوار محاسبه شده است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است. برای تحلیل یافته‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای و روش رگرسیون استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مجموع میزان مشارکت ساکنان دروازه غار تهران با میانگین ۲/۶ در حد پایینی قرار دارد. در بین ابعاد مختلف میزان مشارکت، مشارکت اقتصادی با ۲/۴ در سطح پایین‌تر نسبت به دیگر ابعاد مشارکت قرار دارد و بعد از آن مشارکت مدیریتی با ۲/۶ در پایین‌ترین سطح است. بعد اجتماعی در بالاترین سطح (۲/۸) قرار دارد. هرچند که مشارکت پایین در محله دروازه غار مشخص‌ترین یافته پژوهش حاضر است، اما در بین ابعاد مختلف میزان مشارکت این موضوع یکسان نبوده و تفاوت‌هایی را نشان می‌دهد. آنچه در این میان نیازمند توجه اساسی است، آن است که همگام با زمینه‌سازی برای افزایش مشارکت مردمی، آشنا کردن مسئولین از اثرات مثبت مشارکت از اهمیت اساسی برخوردار است.

استناد: حبیبی، زهرا؛ آقائی زاده، اسماعیل و یاسوری، مجید. (۱۴۰۳). ارزیابی میزان تمایل ساکنان بافت‌های فرسوده به مشارکت در طرح‌های توسعه شهری مطالعه موردی: محله دروازه غار تهران. *مجله جغرافیا و توسعه فضایی*، ۱ (۳)، ۴۱-۵۸.

<http://doi.org/10.22098/gsd.2025.16324.1070>

مقدمه

در راستای ارتقای بافت فرسوده شهری طرح‌های مختلفی از جمله بهسازی، نوسازی، مرمت و بازسازی، ساماندهی، بازآفرینی، نوزایی و... اجرا می‌شوند (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۶: ۵) و دستیابی به نتایج مطلوب در گرو تحقق پیش‌شرط‌هایی است و در صورت فراهم نبودن آن‌ها، هرگونه برنامه‌ریزی برای کاهش مشکلات بافت‌های فرسوده شهری، سرانجامی کارا نخواهد داشت. یکی از مهم‌ترین این پیش‌شرط‌ها فراهم بودن شرایط برای مشارکت مردمی است که به عقیده آبهوف و کوهن شامل دخالت مردم در فرآیند تصمیم‌گیری، اجرا، ارزشیابی و تقسیم منافع حاصل از یک پروژه می‌باشد (منظمی تبار، ۱۳۸۵: ۱۱). مشارکت به معنی حق مداخله جمعی که باید موجب حل مشکلات خود یا جامعه گردد، ابزاری است برای رونق بخشیدن به فعالیت‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و در نتیجه شتاب دادن به توسعه و بسط عدالت اقتصادی (رضوانی و فردرو، ۱۳۸۱: ۲۰) و علاوه بر این که باعث موفقیت مردم در فعالیت‌های خودگردان و خودتنظیم‌شان می‌شود و اعتماد، مهارت‌ها و دانش مردم را که محصول نهایی مشارکت است، افزایش می‌دهد (زینل زاده و جاهد قدمی، ۱۳۹۵: ۶۵) بر این اساس این مفهوم مقوله‌ای چندبعدی است که تحقق آن ارتباط بسیار محکمی با متغیرهای مختلف دارد. در صورت عدم دستیابی به مشارکت عملاً خروجی موفقی که متناسب با نیاز جامعه باشد حاصل نشده و ارتقای بافت‌های فرسوده شهری بدون مشارکت شهروندانی که دارای ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی خاصی هستند، به دست نخواهد آمد. این شکست در برنامه‌ریزی از ابعاد اجتماعی و اقتصادی بسیار دارای اهمیت است. چراکه در صورت جلب نشدن مشارکت شهروندان و عدم دخالت آن‌ها در طرح‌ها، نیازهای واقعی جامعه هدف به‌درستی سنجیده نشده و در نتیجه هدف‌گذاری درستی در راستای دستیابی به راهبردهای کلان صورت نخواهد گرفت. این امر نارضایتی جامعه هدف را دامن زده و ناهماهنگی بین نیازها و فعالیت‌های انجام‌شده را به وجود خواهد آورد. از طرف دیگر تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری مستلزم تأمین بودجه و هزینه کرد بسیار زیادی است و در اگر نتایج به‌دست‌آمده از نتایج مطلوب فاصله زیادی داشته باشد، خسارت اقتصادی زیادی به بار خواهد آورد و نه‌تنها سرمایه‌گذاری انجام‌شده مفید نخواهد بود بلکه به دلیل عدم استفاده درست، به‌زودی فرسوده شده و خود عاملی برای ایجاد فرسودگی عملکردی خواهد شد. این مهم با موضوعاتی مانند میزان آشنایی مردم با اهمیت موضوع مشارکت، میزان توانمندی مردم برای مشارکت، میزان علاقه و اعتقاد مسئولین به دریافت نظرات و مشارکت دادن مردم و ... درگیر است و نمی‌توان بدون توجه به این جنبه‌ها به واشکافی آن پرداخت (بابایی اقدم و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۷-۶۵). عواملی نیز مانع از مشارکت مردم می‌گردد بخش درونی که به شهروندان ارتباط دارد مانند عدم آگاهی، سطح پایین سواد، عدم توانمندی، فردگرایی است و در بخش بیرونی که بین شهروندان و مسئولین است عواملی چون عدم مشارکت طلبی از سوی مسئولین ذی‌ربط، برنامه‌ریزی از بالا به پایین، پروژه‌های دستوری، بی‌توجهی به نیاز ساکنین و بی‌اعتمادی ساکنین به پروژه است. میزان قدرت مردم در مشارکت از جمله وجوهی است که نیازمند توجهی ویژه بوده که باید در بخش‌های مختلف فضایی، فرهنگی و اجتماعی بررسی گردد. از این شناسایی جایگاه مشارکتی مردم در طرح‌های بافت فرسوده شهری مطالعه‌ای ارزشمند خواهد بود.

محله دروازه غاز به‌عنوان یکی از محله‌های قدیمی شهر تهران که هم‌اکنون به‌عنوان محله هرنندی شناخته می‌شود، در جنوب منطقه ۱۲ شهرداری تهران واقع شده و با وجود پیشینه تاریخی و اقتصادی امروزه به یکی از محلات پرآسیب شهر تهران تبدیل شده است. این محله با بافتی فرسوده، فضاهای تخریب‌شده و رهاشده، کمبود خدمات شهری روبه‌رو است. همین‌طور تنوع و پیچیدگی‌های اجتماعی و جمعیتی، منجر به آسیب‌های اجتماعی فراوانی در آن شده است (پروین و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱۵). در این محله طرح‌های متنوعی در راستای کاهش مشکلات موجود تهیه شده است که از جمله آن‌ها می‌توان به الگوی توسعه منطقه ۱۲ تهران، ۱۳۸۳ - طرح تفصیلی منطقه ۱۲، ۱۳۸۵ - برنامه عملیاتی منطقه ۱۲، ۱۳۹۳

—سند راهبردی محدوده تاریخی شهر تهران، ۱۳۹۳—برنامه راهبردی منطقه ۱۲، ۱۳۹۰—طرح‌های محله دروازه غار، تشکیل ستاد ساماندهی ناحیه ۴، ۱۳۸۲—طرح توسعه محله هرندي، ۱۳۸۹—طرح توسعه و ساماندهی محله هرندي، ۱۳۹۲—ارزیابی تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، ۱۳۹۲—ریخت شناسانه محله هرندي در منطقه ۱۲ شهرداری، ۱۳۹۲—سند ویژه نوسازی محله هرندي، ۱۳۹۳ اشاره کرد. کم‌توجهی مدیریت شهری در ارائه خدمات و امکانات و عدم به‌کارگیری از مشارکت مردمی به فرسودگی بیشتر بافت کمک کرده است از این‌رو این پژوهش بر آن است که تا میزان مشارکت مردم را در طرح‌های توسعه شهری در محدوده مورد مطالعه را بررسی و ارزیابی کند.

وجود چندین طرح شهری در محله نشان از میزان اهمیت و ضرورت برنامه‌ریزی در بافت فرسوده را مشخص می‌کند اما به وجود پروژه‌ها و طرح‌های تهیه‌شده، محله دروازه غار هنوز با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو است. در نتیجه برای هم‌سطح کردن کیفیت زندگی محله دروازه غار و پیوند آن با سایر محلات شهر تهران و بهره‌مندی ساکنان آن از امکانات و امتیازات شهری در عرصه‌های مختلف ضرورت مشارکت اهالی در بافت احساس می‌شود. با توجه به محیط کالبدی نامناسب بافتی نامنظم و فرسوده محله دروازه غار و همچنین آثار اجتماعی و فرهنگی منفی آن که منجر به آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه اعتیاد، کارتون خوابی، و... در این محله شده است مشارکت ساکنین محلی در فرآیند تهیه طرح‌های شهری به دلیل این که از مسائل و مشکلاتشان بهتر از دیگر افراد آگاه‌اند بر کاهش هزینه‌ها و افزایش کیفیت طرح مؤثر است و در تدوین اهداف و قابلیت اجرایی با موفقیت همراه است. چنین برخوردی ضمن افزایش اعتماد مردم، طرح‌ها را کارا تر کرده و در جهت مصالح و منافع مردم برنامه‌ریزی می‌گردد.

مشارکت عمومی در نوسازی و بهسازی شهری برای اولین بار در اواخر قرن نوزدهم توسط گدس مطرح شد اما به دلیل نظام برنامه‌ریزی آن زمان، چندان مورد توجه قرار نگرفت. در سال ۱۹۶۹ ارنشتاین دسته‌بندی ارائه کرد به نام نردبان مشارکت که شروط مشارکت در آن معرفی می‌شد و از عدم مشارکت تا کامل‌ترین نوع مشارکت در آن مطرح می‌شد. هم‌زمان، آرتور اسکفینگتون گزارشی تحت عنوان مردم و برنامه‌ریزی تهیه کرد که عنوان شد برنامه‌ریزی باید منعکس‌کننده خواست مردم باشد و این امر تنها در صورت مشارکت آنان امکان‌پذیر است (ضرابی و تهرانی، ۱۳۸۸).

در سال‌های اخیر از مهم‌ترین موضوعات جامعه علمی، مشارکت شهروندان در قالب سازمان‌های محلی با هدف تحقق حکمرانی خوب است این اندیشه طی قرن‌ها موضوع فکری اندیشمندان بوده است و به گونه امروزی تکامل یافته است و بنا بر نتایج علمی حاصل شده (ارنشتاین، ۱۹۶۹؛ هابرماس، ۱۹۷۱؛ چنن، ۱۹۹۶؛ مک لین، ۱۹۹۶؛ استیتون، ۱۹۹۹) مشارکت شهروندان در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های شهری یک اصل اساسی در مدیریت شهری قلمداد می‌شود در جامعه مدرن، شهروندان باید دارای حقوق و وظایف دوسویه باشند و به‌گونه‌ای آزاد و برابر در تصمیم‌گیری سیاسی و روندهای جاری اجتماع سیاسی‌شان مشارکت کنند (غفاری و جمشیدزاده، ۱۳۹۰).

بر این اساس مطالعات زیادی در بعد داخلی و خارجی انجام شده است. در بعد مطالعات داخلی می‌توان به این موارد اشاره کرد: نقدی و کولیوند (۱۳۹۵) در مقاله "بررسی مشارکت اجتماعی شهروندان در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در خیابان مدرس کرمانشاه" نتیجه گرفته‌اند که انگیزه جامعه مورد مطالعه برای مشارکت اجتماعی به دلیل ریسک اقتصادی بالا و تسهیلات کم، پایین می‌باشد (نقدی و کولیوند، ۱۳۹۵). زینل‌زاده و جاهدقیمی (۱۳۹۵) در مقاله "تبیین و اولویت‌سنجی ابعاد تأثیرگذار جهت تحقق نوسازی مشارکتی در بافت فرسوده شهری در محله شهید خوب‌بخت تهران" دریافتند که طولانی شدن فرایند اجرا و تأمین زیرساخت‌ها در محله باعث نارضایتی ساکنین از نوسازی بافت و حذف حمایت‌شان شده است (زینل‌زاده و جاهد قیمی، ۱۳۹۵). امیری و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله "بررسی مشارکت شهروندان در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده با رویکرد مدیریت شهری منطقه ۱۲ تهران" دریافتند که بی‌توجهی مسئولان به

نیازهای ساکنان بی‌اعتمادی و نداشتن مشارکت را در آن‌ها تشدید کرده است (امیری و همکاران، ۱۳۹۴). حبیبی و فروغی فر (۱۳۹۲) در مقاله "یافتن راهکارهایی برای جلب مشارکت مردم در طرح‌های مرمت شهری بر پایه نظریه بازی" نتیجه گرفتند که مشارکت، نیازمند فضایی برای تعامل رودررو است و مهم‌ترین عامل ترغیب‌کننده به مشارکت، تأمین سود (مادی یا غیرمادی) حاصل از مشارکت می‌باشد (حبیبی و فروغی فر، ۱۳۹۲). امین زاده و رضاییگی ثانی (۱۳۹۱) در مقاله "ارزیابی جایگاه مشارکت در طرح‌های منظر شهری به‌منظور ارائه فرایند مناسب بازآفرینی بافت‌های آسیب‌دیده" نتیجه گرفته‌اند که تمایل به استفاده از اقدامات زمینه‌ساز و بسترساز و نیز راهکارهای مشارکتی در حل معضلات موجود در محدوده بوده و این امر سبب حفظ انسجام اجتماعی محدوده و ارتقای ویژگی‌های هویتی آن در عین ارتقای ویژگی‌های کالبدی و رفع مشکلات بافت می‌گردد (امین زاده و رضاییگی ثانی، ۱۳۹۱). ایزدی و کاظمی اندریان (۱۳۹۰) در مقاله‌ای "ارزیابی پروژه «مشارکت محله» طبرسی با استفاده از مدل جامع بازآفرینی شهری" دریافتند که این پروژه به‌خوبی توانسته است ذینفعان پروژه را در فرایند تصمیم‌گیری دخیل نموده و رضایت آنان را جلب نماید اما در ارائه طرحی متناسب با نیازهای زائرین و ویژگی‌های بافت پیرامون حرم مطهر موفقیت چندانی به دست نیاورده است (ایزدی و کاظمی اندریان، ۱۳۹۰). نوریان و آریانا (۱۳۹۵) مقاله‌ای با عنوان "تحلیل چگونگی حمایت قانون از مشارکت عمومی در بازآفرینی شهری مطالعه موردی: میدان امام علی (عتیق) اصفهان" دریافتند که قوانین و مقررات شهری ایران که به تقویت مشارکت عمومی منجر می‌شوند، در زمینه‌های اجتماعی و مدیریتی از کاستی‌های زیادی برخوردار هستند و در زمینه‌های اقتصادی و کالبدی که با قوانین و مقررات حاصل از تجارب جهانی مطابقت دارند، دچار تغییر و تحریف‌شده یا نادیده گرفته می‌شوند. (نوریان و آریانا، ۱۳۹۵). اسدیان و سیاحی (۱۳۹۰) در مقاله خود با عنوان "پژوهش نقش الگوی مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی در محله عامری اهواز" نتیجه گرفته‌اند که بی‌توجهی مسئولین به محله در طول سالیان و نبود اقدام جدی در اجرای طرح را موردبررسی قرار داده‌اند، که این امر باعث بی‌اعتمادی به طرح‌ها از سوی شهروندان و افزایش فرسودگی در محله شده است (اسدیان و سیاحی، ۱۳۹۰). در بخش مطالعات خارجی نیز لایسون و نانکای (۲۰۱۵) در مقاله خود با عنوان "مشارکت عمومی و رضایت از پروژه بازآفرینی شهری در تانزانیا" دریافتند که میزان رضایت از پروژه‌های بازآفرینی شهری در تانزانیا پایین بوده است (Layson & Nankai, 2015). اتکینسون (۱۹۹۹) در مقاله "گفتمان مشارکت و توانمندسازی در بازآفرینی شهری بریتانیای معاصر" نتیجه گرفته‌اند که گفتمان مشارکت و توانمندسازی در دهه ۹۰ به‌وسیله سیاست‌های شهری به تصویب رسید ولی بازآفرینی شهری اغلب از طریق مسائل اجتماعی و اقتصادی حفظ می‌شود (Atkinson, 1999). پرز و همکاران (۲۰۱۲) در مقاله "آیا مشارکت در سیاست‌های بازآفرینی شهری اهمیت دارد؟ بررسی شبکه‌های حکومت‌داری در کاتالونیا (اسپانیا)" دریافتند که فرصت‌های گسترده برای مشارکت شهروندان در شبکه‌های حکومتی وجود دارد و دولت‌های محلی با توانایی خود برای نفوذ در این قلمرو سیاست شهری نقش تعیین‌کننده دارند (Parés et al., 2012). بلاکلی و اوان (۲۰۰۹) در مقاله خود با عنوان "چه کسی چرا چگونه در بازآفرینی شهری در شرق منچستر مشارکت می‌کند" به این نتیجه رسیده‌اند که مشارکت و طرفداری رهبران سیاسی امری حیاتی در پیشرفت مسئولیت‌های اجتماعی داشته است (Blakeley & Evan, 2009). بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در ارتباط با مشارکت مرتبط با این پژوهش نشان می‌دهد بیشتر آن‌ها در حوزه‌هایی مانند رضایت، ضعف مدیریت شهری، بی‌اعتمادی شهروندان، بررسی موردی مشارکت در طرح‌ها انجام شده است. در این پژوهش سعی شده تا مشارکت در ارتباط با طرح‌های توسعه شهری موجود در سطح محدوده مورد مطالعه بررسی شود.

مبانی نظری

نظریه‌های مشارکتی متعددی در برنامه‌ریزی شهری قابل اشاره است که از نیمه دوم دهه ۱۹۶۰ مطرح شده‌اند. در اینجا تعدادی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین این نظریه‌ها به‌طور فشرده بررسی شده‌اند.

شری ارنشتاین^۱ در مقاله‌ای در سال ۱۹۶۹ مفهوم مشارکت شهروندی را به نحوی روشن سطح‌بندی و تبیین کرد، او سعی کرد مفهوم مشارکت را با استفاده از استعاره «نردبان مشارکت شهروندی» روشن سازد و همین‌طور قائل به سطوح و مراحل پلکانی مشارکت شهروندی در حکومت‌های محلی است. پلکان یا نردبان مشارکت شهروندی ارنشتاین به ترتیب از پایین به بالا دارای سه سطح عدم مشارکت، مساوات‌طلبی نمایشی و قدرت شهروندی و هشت پله دست‌کاری، درمان، اطلاع دادن، مشورت، سفارش دادن، شرکت، وکالت و نظارت شهروندی است. از دیگر نظریات مطرح در زمینه مشارکت می‌توان پربیتی و کورال وال^۲ اشاره کرد. آن‌ها از انواع مشارکت هفت نوع مشارکت ارائه داده‌اند که هر کدام ویژگی‌های متفاوتی دارند. مردم از نظر جایگاهی که در پروژه‌های شهری دارند و نوع مشارکتی که می‌توانند عملاً داشته باشند و اینکه شکل‌دهندگان مشارکت چه هدفی را (مشارکت یا ضد مشارکت) دنبال می‌کنند. می‌توانند به طریق مختلف کنند (حناچی و تقی‌پور، ۱۳۹۰: ۱۹۳). ارتور اسکفینگتون^۳ هم‌زمان با ارنشتاین گزارشی تحت عنوان «مردم و برنامه‌ریزی» را برای دولت انگلستان تهیه نمود که طبق این گزارش، عنوان گردید برنامه‌ریزی باید منعکس‌کننده خواست مردم باشد و این امر تنها در صورت مشارکت آنان امکان‌پذیر است این گزارش مشارکت را به‌عنوان «عمل به اشتراک گذاشتن، تدوین سیاست‌ها و پیشنهادها برای مردم» مطرح نمود (ضرابی و طهرانی، ۱۳۸۸: ۴۱). وایدمان و فیمرز^۴ مدل دیگری از نردبان مشارکت عمومی را ارائه دادند که پله‌های آن از «حق همگانی برای دانستن» آغاز می‌شود و تا «مشارکت مردم در تصمیم‌نهایی» ادامه می‌یابد. در پله‌های دوم تا پنجم نیز آگاهی دادن به عموم، حق عمومی اعتراض و مخالفت ورزیدن، مشارکت مردم در بیان نکات خاص و موردتوجه ایفای نقش تعیین‌دستور کار و مشارکت مردم در ارزشیابی خطرها و توصیه راهکارها قرار دارند (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۴۶). بورک برای سطوح مشارکت پنج نقش را برای شهروندان در برنامه‌ریزی نام برد که گونه‌ای از هشت نوع نردبان مشارکت ارنشتاین است. پنج نقش بورک شامل مرور و توضیح، مشورت، توصیه، تصمیم‌گیری مشترک و کنترل تصمیم‌گیری، برای شهروندان در برنامه‌ریزی مشخص‌کننده میزان تأثیر شهروندان در تصمیم‌گیری درباره برنامه‌ها و نتایج آنان است از تأثیر اندک تا تأثیر حداکثر بورک همچنین تأکید می‌کند که این نقش‌ها بر طیفی قرار دارند که از هم مجزا نیستند (Burke, 1970: 110). اسکات دیویدسون^۵ برای بحث مشارکت شهروندی گردونه مشارکت مطرح کرد. این گردونه، سطوح مختلفی مشارکت را بدون این‌که برای هریک ترجیحی قائل شود ارائه می‌کند. این مدل تصمیم‌گیری تعاملی مستمر بین دولت و شهروندان برقرار است. دیویدسون برای سطوحی که برای مشارکت بیان می‌کند تقدم و تأخر و ترتیبی قائل نیست و به همین دلیل از استعاره گردونه به‌جای نردبان استفاده می‌کند اما به‌رحال سطوح چهارگانه وی شامل اطلاع‌رسانی، مشاوره، توانمندسازی و مشارکت است (حسینی، ۱۳۸۷: ۱۱۸). روبرت پاتنام^۶ یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان سرمایه اجتماعی است. به باور او درحالی‌که سرمایه مادی به دارائی‌های مادی و سرمایه انسانی به ویژگی‌ها و استعدادها افراد اشاره دارد، سرمایه اجتماعی ناظر بر ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد متقابل ناشی از آن‌هاست (توسلی و موسوی ۱۳۸۴: ۱۵). وی مشارکت شهروندی (سرمایه اجتماعی) را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند اعتماد،

1. sherry ernstein

2. cornwall & perity

3. Arthur skifington

4. weidemann & femers

5. Scott Davidson

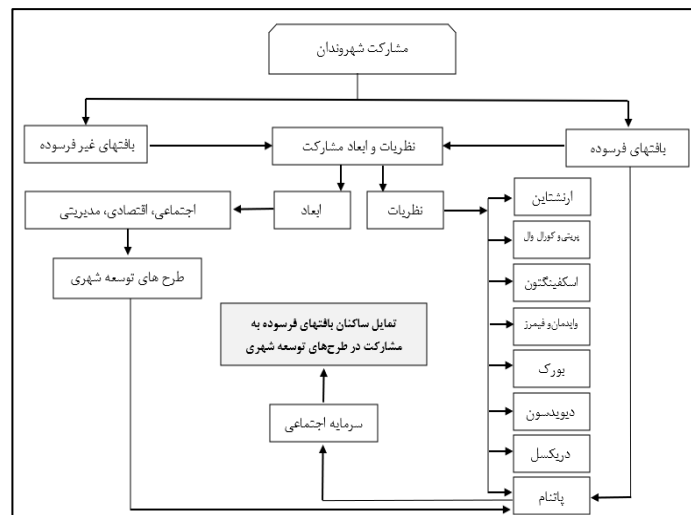
6. Patnam

هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه اعضای یک اجتماع شده و در نهایت منافع متقابل آنان تأمین خواهد شد (الوانی و سید نقوی، ۱۳۸۱: ۶). در نهایت از نظریه‌پردازان حوزه مشارکت می‌توان به دیوید دریسکل^۱ اشاره کرد. وی در اثر خود با عنوان شهرهای بهتر همراه با کودکان و نوجوانان (راهنمایی برای مشارکت) مباحثی در ارتباط با مشارکت و انواع آن طرح می‌کند (حبیبی و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۴: ۱۸). (جدول شماره ۱)

جدول ۱. نظریه‌های مشارکتی در برنامه‌ریزی شهری

نظریه	اجزای نظریه
نردبان مشارکت	هشت پله مشارکت به ترتیب از پایین به بالا عبارت‌اند: (۱) دست‌کاری (۲) درمان (۳) اطلاع‌رسانی (۴) مشاوره (۵) تسکین ارنشتاین (۱۹۶۹)
پرتی و کورال وال (۱۹۹۴-۱۹۹۶)	(۱) عضویت ظاهری و صوری (۲) مشارکت انفعالی و غیرفعال (۳) مشارکت از طریق مشاوره و اطلاع‌رسانی (۴) مشارکت به دلیل انگیزه‌های مادی (۵) مشارکت وظیفه‌ای یا کارکردی (۶) مشارکت تعاملی (خودانگیختگی یا تحرک خودجوش
اسکفینگتون (۱۹۶۹)	عمل به اشتراک گذاشتن، تدوین سیاست‌ها پیشنهادها مردم
بورک (۱۹۷۹)	(۱) مرور و توضیح (۲) مشورت (۳) توصیه (۴) تصمیم‌گیری مشترک (۵) کنترل تصمیم‌گیری
دیویدسون (۱۹۹۸)	چهار سطح مشارکت عبارت است از: (۱) اطلاع‌رسانی (۲) مشاوره (۳) مشارکت (۴) توانمندسازی
پاتام (۱۹۹۰)	(۱) آگاهی (۲) مشارکت (۳) نهادهای مدنی
دریسکل (۲۰۰۲)	انواع مشارکت عبارت‌اند از: الف) سطح نامشارکت: (۱) مشارکت تزئینی (۲) مساوات‌طلبی نمایشی (۳) دست‌کاری و تقلب ب) سطح مشارکت: (۱) مشاوره (۲) بسیج اجتماعی (۳) مسئولیت‌پذیری مردم (۴) سهمیم شدن در تصمیمات

معیارهای سنجش میزان مشارکتی بودن طرح با دامنه مشارکت، نگاه به مشارکت، نظرخواهی از شهروندان، حق اعتراض به طرح، نظارت شهروندان و جریان اطلاعات سنجیده می‌شود. در دامنه مشارکت اینکه شهروندان تا کجا اجازه دارند در طرح‌ها مشارکت نمایند بررسی می‌شود. هرچه بیشتر اختیار تصمیم‌گیری به شهروندان واگذار شود به مشارکت واقعی نزدیک‌تر خواهیم شد. در نگاه به مشارکت، انواع مشارکت از نظر این که مشارکت را به‌عنوان هدف یا وسیله در نظر می‌گیرند با هم متفاوت‌اند اگر مشارکت خود فی‌نفسه به‌عنوان هدف در نظر گرفته شود به مشارکت واقعی نزدیک‌تر می‌شویم. در مقوله نظرخواهی از شهروندان هرچه نظرخواهی جدی‌تر و جامع‌تری از شهروندان باشد به مشارکت واقعی نزدیک‌تر می‌شویم. در ارتباط با حق اعتراض به طرح این بحث مدنظر است که داشتن حق اعتراض به طرح به همراه مکانیسم‌های اعمال این اعتراضات در طرح به‌گونه‌ای که منافع عموم تأمین گردد. در زمینه نظارت شهروندان، مقصود این است که هرچند که نظارت بیشتر و جامع‌ترین از جانب مردم در تمام مراحل تهیه و اجرای طرح وجود داشته باشد به مشارکت واقعی نزدیک‌تر می‌شویم و در نهایت در جریان اطلاعات هرچه جهت جریان اطلاعات بیشتر دوسویه باشد و میزان اطلاعات تبادل شده شدیدتر باشد به مشارکت واقعی نزدیک‌تر می‌شویم (حبیبی و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۴: ۲۰-۲۲). شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

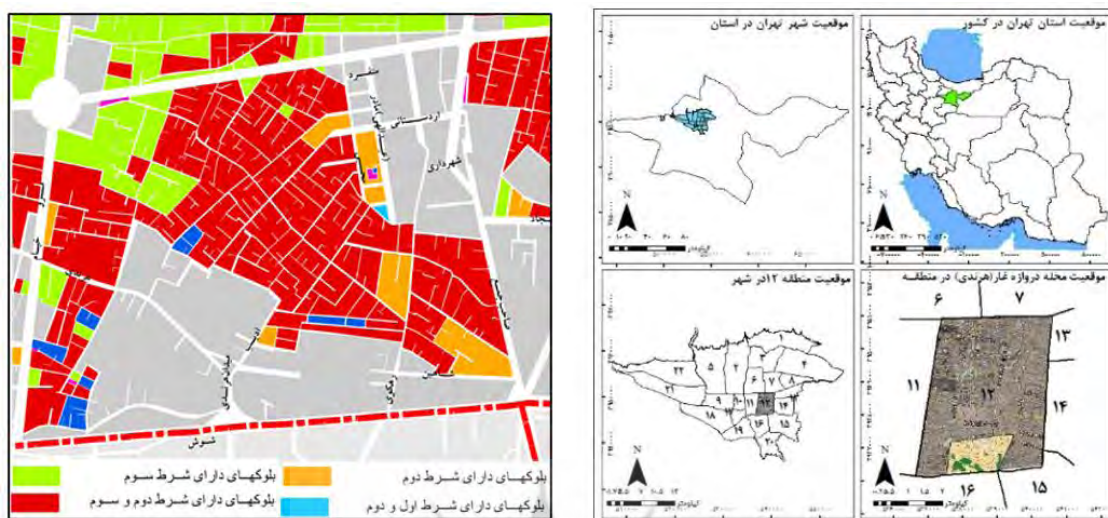
روش پژوهش

روش حاکم بر پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. اطلاعات مورد نیاز به صورت اسنادی و میدانی گردآوری شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی ساکنین محله دروازه غار می‌باشد. تعداد کل جمعیت ساکن در محله بر اساس آمار ارائه شده از سوی شهرداری تهران در سال ۱۳۹۵ حدود ۲۸۲۳۶ نفر و ۷۸۴۳ خانوار بوده است. برای برآورد تعداد نمونه از روش کوکران استفاده شده است. در این فرمول سطح اطمینان ۹۵٪ و مقدار p و q برابر ۰/۵ در نظر گرفته شده است. بر اساس محاسبات انجام شده بر پایه فرمول کوکران، تعداد ۳۶۶ خانوار به عنوان جامعه نمونه به صورت تصادفی انتخاب شده است. ابزار پژوهش حاضر پرسشنامه محقق ساخته است و روایی آن توسط متخصصین تأیید گردیده است. سؤالات به صورت طیف لیکرت طراحی شده و نمره گذاری آن‌ها از ۱ تا ۵ می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۴ مؤلفه شخصی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی با شاخص‌های مخصوص به خود می‌باشد. برای پاسخ به سؤالات پژوهش از تحلیل نتایج پرسشنامه، میزان مشارکت مردم در طرح‌های بافت‌های فرسوده شهری محله دروازه غار مورد ارزیابی قرار گرفته است. میزان مشارکت مردم و تمایل به مشارکت در طرح‌های بافت‌های فرسوده شهری با روش آماری آزمون t استفاده شده و برای عوامل تأثیرگذار بر مشارکت مردم در طرح‌های بافت فرسوده شهری روش رگرسیون به کار گرفته شده در نهایت برای درک ارتباط بین برخی از متغیرها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این پژوهش یعنی محله دروازه غار، در منطقه ۱۲ از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران قرار داشته و یکی از قدیمی‌ترین مناطق شهر تهران به شمار می‌رود. منطقه ۱۲ مجموعاً از ۶ ناحیه شهرداری و ۱۳ محله تشکیل شده است. محله دروازه غار که از دیرباز به این نام شناخته می‌شود و در حال حاضر هرندي نام‌گذاری شده در ناحیه ۴ و در جنوب منطقه ۱۲ واقع شده که از مشخصه‌های اصلی آن قدمت تاریخی و فرسودگی بافت است. محله دروازه غار (هرندی) از شمال به خیابان مولوی مرکزی، از جنوب به خیابان شوش، از غرب به خیابان خیام و از شرق به خیابان ری منتهی می‌شود که در شکل ۲ مشاهده می‌شود. وسعت این محله حدود ۱۷۲ هکتار می‌باشد (مهندسان مشاور باوند، ۱۳۸۵، ص. ۶). در بررسی انجام شده توسط مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری تهران که با عنوان تشخیص بلوک‌های شهری با بافت فرسوده

در شهر تهران صورت گرفته است، محله دروازه غار دارای ویژگی‌های بافت فرسوده تشخیص داده شده است (شکل ۳) به نحوی که دارای شروط دوم (ناپایداری بنا)، سوم (نفوذناپذیری)، اول و دوم (ریزدانگی و ناپایداری بنا) و سوم و دوم (ناپایداری بنا و نفوذناپذیری) می‌باشد.

شکل ۲. موقعیت محله دروازه غار (هرندی) در استان تهران، منطقه ۱۲، ناحیه ۴. شکل ۳. وضعیت محله دروازه غار (هرندی) از نظر فرسودگی بافت

یافته‌ها

شاخص‌های مورد مطالعه با دو پرسشنامه ارزیابی میزان مشارکت و میزان تمایل به مشارکت مردم در قالب شاخص‌های تصویر و نگرش فردی، آشنایی و آگاهی فردی، احساس تعلق و تعهد، روابط و همبستگی، سرمایه مالی، نیرو انسانی، مدیریت و حقوق و قوانین به شرح زیر بررسی شده است:

یافته‌های مربوط به ارزیابی میزان مشارکت مردم

بررسی مشارکت در بعد شخصی با دو شاخص تصویر و نگرش فردی، آشنایی و آگاهی افراد نشان می‌دهد که در ارتباط با تصویر و نگرش فردی در مجموع ساکنین تصویر خوبی از نتیجه مشارکت خود در طرح‌های شهری دارند. میانگین این برابر با ۳ بوده است (جدول ۲). البته نکته اینجاست که آن‌ها معتقدند مشارکت آن‌ها در طرح‌های شهری مرتبط با محله مشارکت مفید بوده، اما نظرات آن‌ها به دلیل آنکه معمولاً مورد توجه قرار نمی‌گیرد، نمی‌تواند به طور مطلوبی از پیامدهای منفی طرح جلوگیری کند و از این رو در این گویه رتبه پایین‌تر از میانگین حاصل شده است. ساکنین محله دروازه غار در ارتباط با شاخص آشنایی و آگاهی فردی از طرح‌های شهری از وضعیت مناسبی ندارند چنانکه میزان این شاخص در سه گویه پایین‌تر از میانگین (۲/۷) است. قابل ذکر است که با توجه به محدودیت ارائه از نظر صفحات، در اینجا فقط برای جدول ۱ جزئیات گویه‌ها ارائه شده است و در سایر ابعاد فقط نتیجه نهایی شاخص‌ها ارائه گردیده است.

جدول ۲. آمار توصیفی ابعاد شخصی میزان مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران

شاخص	گویه	انحراف معیار	میانگین گویه‌ها	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
تصویر و نگرش فردی	میزان مزایای مشارکت در طرح‌های شهری برای ساکنین محله	۰.۸۷۴	۳/۳	درصد	۲۸	۱۵	۲۶	۱۷
				تعداد	۱۰۳	۵۵	۶۲	۵۱
	میزان موفقیت در کاهش پیامدهای منفی طرح‌های شهری	۰.۸۶۳	۲/۷	درصد	۲۱	۲۴	۳۵	۱۲
				تعداد	۷۷	۸۸	۱۲۸	۴۴
میانگین شاخص: ۳								
آشنایی و آگاهی فردی	میزان آشنایی به حقوق و تکلیف خود در طرح‌های شهری محله	۱.۰۰۴	۲/۹	درصد	۱۴	۱۷	۲۵	۳۲
				تعداد	۵۱	۶۲	۹۲	۱۱۷
	میزان استفاده از تجربیات ساکنین تا در طرح‌های محله	۰.۶۷۴	۲/۷	درصد	۹	۱۳	۳۷	۲۴
				تعداد	۳۳	۴۸	۱۳۵	۸۸
	میزان استفاده از اطلاعات شما در طرح‌های شهری	۰.۷۴۶	۲/۵	درصد	۴	۱۵	۳۲	۲۱
				تعداد	۱۵	۵۵	۱۱۷	۷۷
میانگین شاخص: ۲/۷								
میانگین بعد میزان مشارکت فردی: ۲/۸								

بعد اجتماعی مشارکت با دو شاخص احساس تعلق و تعهد و روابط و همبستگی افراد و مجموعاً با ۹ گویه بررسی شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص احساس تعلق و تعهد نشان‌دهنده علاقه ساکنین به مشارکت در طرح‌های شهری بوده است چراکه میانگین این شاخص با گویه‌های مرتبط برابر با ۳/۱ بوده است. ساکنین محله دروازه غار در ارتباط با شاخص روابط و همبستگی وضعیت مطلوبی ندارند به نحوی که میزان این شاخص پایین‌تر از میانگین (۲/۵) است (جدول ۳).

بررسی مشارکت در بعد اقتصادی با بررسی دو شاخص سرمایه مالی و نیروی انسانی افراد و با ۶ گویه انجام شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص سرمایه مالی نشان می‌دهد که در مجموع ساکنین سرمایه مالی خوبی برای مشارکت در طرح‌های شهری ندارند. زیرا میانگین این شاخص آن‌چنان که در جدول ۴ مشخص شده برابر با ۲/۳ بوده است. تحلیل گویه‌های این شاخص نشان می‌دهد که با توجه به سطح درآمد پایین ساکنان محله پرداخت مالی و استفاده از تسهیلات دولتی برای طرح‌ها مشارکت اقتصادی میزان پایینی وجود دارد. ساکنین محله دروازه غار در ارتباط با شاخص نیروی انسانی نیز وضعیت مناسبی ندارند، به نحوی که میزان این شاخص بر اساس جدول ۴ پایین‌تر از میانگین (۲/۶) است.

بررسی مشارکت در بعد مدیریتی با بررسی دو شاخص مدیریت و حقوق و قوانین افراد و ۹ گویه انجام شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص مدیریت برای طرح‌های شهری نشان می‌دهد که در مجموع ساکنین رضایت خوبی از مدیریت طرح‌های شهری در محله ندارند. میانگین این شاخص برابر با ۲/۵ بوده است (جدول ۵). بررسی گویه‌های این شاخص نشان می‌دهد که از نظر مدیریتی ساختار طرح‌ها بسته بوده است به گونه‌ای که قدرت مردم محله در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی محدود بوده و مدیریت طرح در سازمان‌های مسئول قرار داشته و امکان اعمال نظر ساکنین محله با مسئولین وجود نداشته است. ساکنین محله دروازه غار در ارتباط با شاخص حقوق و قوانین از طرح‌های شهری وضعیت مناسبی ندارند به نحوی که میزان این شاخص پایین‌تر از میانگین (۲/۸) است (جدول ۳).

جدول ۳. ارزیابی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی میزان مشارکت ساکنان محله

بعد	شاخص	میانگین گویه‌ها	شاخص	میانگین گویه‌ها
اجتماعی	احساس تعهد و تعلق	۳/۱	روابط و همبستگی	۲/۵
	میانگین میزان بعد مشارکت اجتماعی: ۲/۸			
اقتصادی	سرمایه مالی	۲/۳	نیروی انسانی	۲/۶
	میانگین میزان بعد مشارکت اقتصادی: ۲/۴			
مدیریتی	مدیریت	۲/۵	حقوق و قوانین	۲/۸
	میانگین بعد میزان مشارکت مدیریتی: ۲/۶			
میانگین کلیه ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی: ۲/۶				

یافته‌های توصیفی مربوط به ابعاد پرسشنامه ارزیابی میزان مشارکت در قالب ابعاد مشارکت فردی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی نشان می‌دهد که در مجموع میزان مشارکت ساکنان دروازه غار تهران با میانگین ۲/۶ در حد پایینی است. در بین ابعاد مختلف میزان مشارکت آن‌ها، مشارکت اقتصادی با ۲/۴ در سطح پایین‌تر نسبت به بقیه ابعاد مشارکت قرار گرفته است و بعد از آن مشارکت مدیریتی با ۲/۶ که نشان می‌دهد مردم از نظر اقتصادی با مشکل مواجهه هستند و همین‌طور با مسئولان اجرای طرح‌ها نیز رابطه‌ای مناسبی ندارند. بعد اجتماعی در بالاترین سطح (۲/۸) قرار دارد.

یافته‌های مربوط به ارزیابی میزان تمایل به مشارکت

بررسی تمایل به مشارکت در بعد شخصی با بررسی دو شاخص تصویر و نگرش فردی و آشنایی و آگاهی فردی افراد و با ۶ گویه انجام شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص مشارکت شخصی ساکنان در طرح‌های شهری نشان می‌دهد که در مجموع ساکنین با میانگین ۲/۶ تمایل به مشارکت در طرح‌های شهری در آینده ندارند چراکه ساکنان محله به دلیل تجربیات نامطلوب در طرح‌های اجرا شده دوره‌های پیشین، نسبت به آینده طرح‌های محله خود نگرش مطلوبی ندارند. علاوه بر این آن‌ها در ارتباط با شاخص آشنایی و آگاهی فردی از طرح‌های شهری از وضعیت مناسبی برخوردار نیستند به نحوی که میزان این شاخص پایین‌تر از میانگین (۲/۳) است (جدول ۴). بررسی گویه‌های این شاخص نشان می‌دهد که ساکنان نسبت به طرح‌های شهری آینده در محله خود آگاهی ندارند و به همین دلیل امکان مشارکت فعال در این طرح‌ها را ندارند و این خود می‌تواند برای اجرایی طرح‌های آینده محله دروازه غار مشکلاتی را به وجود بیاورد.

تمایل به مشارکت در بعد اجتماعی با دو شاخص احساس تعلق و تعهد و روابط و همبستگی افراد با ۱۱ گویه نشان می‌دهد که ساکنین در ارتباط با شاخص تعلق و تعهد با میانگین ۲/۷، علاقه‌ای نسبت به مشارکت در طرح‌های آینده شهری ندارند (جدول ۴) ساکنین محله اذعان داشته‌اند که با داشتن جلسات آگاهی‌رسانی توسط مسئولین طرح نیز تمایل چندانی به مشارکت در طرح‌های آینده محله ندارند که این نشان‌دهنده عدم اطمینان به مسئولین اجرای طرح‌های شهری است. به‌رغم پایین بوده احساس تعلق آن‌ها، وضعیت نسبتاً مطلوبی در خصوص شاخص روابط و همبستگی در محله وجود دارد به نحوی که میزان میانگین آن نزدیک به ۲/۹ است (جدول ۴).

تمایل به مشارکت در بعد اقتصادی با بررسی دو شاخص سرمایه مالی و نیروی انسانی افراد و با ۷ گویه بررسی شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص سرمایه مالی نشان می‌دهد که در مجموع ساکنین با میانگین ۳/۱، تمایل به سرمایه‌گذاری مالی برای مشارکت در طرح‌های شهری دارند. بررسی گویه‌های این شاخص نشان می‌دهد که ساکنان محله دروازه غار تهران شرکت در امور مالی و غیرمالی را وظیفه خود می‌دانند و برخلاف طرح‌های گذشته مایل به استفاده از تسهیلات دولتی هستند. در ارتباط با شاخص نیروی انسانی با میانگین ۳/۱ نیز وضعیت مناسبی در محله مشاهده شده است. ساکنان

محله دروازه غار تمایل به مشارکت با نیروی انسانی جوان، را در طرح‌های آینده دارند و مشارکت افراد ساکن در محله را امری تأثیرگذار در طرح‌های شهری می‌دانند و آن را تضمین‌کننده منافع اقتصادی طرح می‌دانند. با تحقق این امر و مشارکت افراد در طرح‌های شهری آینده عاملی بزرگ در موفقیت طرح‌ها خواهد بود (جدول ۴).

بررسی تمایل به مشارکت در بعد مدیریتی با بررسی دو شاخص مدیریت و حقوق و قوانین افراد و با ۷ گویه انجام شده است. یافته‌ها در ارتباط با شاخص مدیریت طرح‌های شهری نشان می‌دهد که در مجموع ساکنین رضایت خوبی از مدیریت مشارکت در طرح‌های شهری ندارند زیرا میانگین این شاخص با گویه‌های مشخص شده در جدول ۴ برابر با ۲/۵ بوده است. تحلیل گویه‌های این شاخص نشان می‌دهد که ساکنان در آینده طرح‌های شهری همچون گذشته بر این نظر هستند که تصمیم‌گیری از بالا و مدیریت طرح در حد سازمان‌های مسئول است و مردم قدرتی نخواهند داشت.

یافته‌های توصیفی مربوط به ارزیابی میزان تمایل به مشارکت در قالب ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی نشان می‌دهد که در مجموع میزان تمایل به مشارکت ساکنان دروازه غار تهران با میانگین ۲/۷ در حد پایینی قرار دارد. در بین ابعاد مختلف میزان مشارکت ساکنان دروازه غار تهران بعد فردی میانگین ۲/۴ در سطح پایین‌تر نسبت به بقیه ابعاد قرار گرفته است و بعد از آن بعد مدیریتی قرار دارد. بعد اجتماعی در بالاترین سطح (۳/۱) و بالاتر از میانگین قرار دارد که البته مربوط به استقبال مردم از تسهیلات دولتی است.

جدول ۴. ارزیابی ابعاد شخصی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی تمایل به مشارکت ساکنان محله

بعد	شاخص	میانگین گویه‌ها	شاخص	میانگین گویه‌ها
شخصی	تصویر و نگرش فردی	۲/۶	آشنایی و آگاهی فردی	۲/۳
	میانگین بعد تمایل به مشارکت شخصی: ۲/۴			
اجتماعی	احساس تعلق و تعهد	۲/۷	روابط و همبستگی	۲/۹
	میانگین بعد تمایل به مشارکت اجتماعی: ۲/۸			
اقتصادی	سرمایه مالی	۳/۱	نیروی انسانی	۲/۹
	میانگین بعد تمایل به مشارکت اقتصادی: ۳/۱			
مدیریتی	مدیریت	۲/۵	حقوق و قوانین	۲/۶
	میانگین بعد تمایل به مشارکت مدیریتی: ۲/۵			
	میانگین کلیه ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی: ۲/۷			

برای بررسی آمار استنباطی ابتدا نرمال بودن داده‌ها جهت انتخاب آزمون متناسب با پژوهش بررسی شد. برای تعیین اینکه آیا نمونه انتخاب شده از جامعه‌ای با توزیع نرمال به دست آمده یا نه، آزمون کولموگروف-اسمیزوف به کار برده شد (جدول ۵).

جدول ۵. آزمون کولموگروف-اسمیزوف تک نمونه‌ای

آزمون	آزمون
پارامترهای نرمال	میانگین
۲۶۱۲۲	
انحراف استاندارد	۲۰۱۴۰۲
Kolmogorov-smirnov Z	۰۰۷۶۵
Sig	۰۰۸۱۳

بر اساس خروجی جدول و با توجه به میزان Sig یا $p\text{-value}$ (۰۰۸۱۳)، دلیلی بر رد فرض صفر (بدین محتوا که نمونه مدنظر از توزیع نرمال به دست آمده) وجود ندارد؛ بنابراین به طور کلی دلیلی بر رد این ادعا که توزیع مدنظر نرمال است، وجود

ندارد و آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای تطابق نمونه با توزیع نظری غیر معنادار است. پس با توجه به نتایج این آزمون و نرمال بودن داده‌های پژوهش می‌توان در جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های پارامتریک متناسب بهره گرفت. به‌منظور ارزیابی ابعاد شخصی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی میزان مشارکت ساکنان بافت فرسوده شهری محله دروازه غار تهران با شاخص‌های تصویر و نگرش فردی، آشنایی و آگاهی فردی، حساس تعلق و تعهد، روابط و همبستگی، سرمایه مالی، نیرو انسانی، مدیریت و حقوق شهروندی از آزمون $T-test$ تک نمونه‌ای استفاده شده است، در آزمون $T-test$ تک نمونه‌ای فرض H_0 حاکی از برابری پایداری با عدد سه (حد متوسط کیفیت) است و فرض H_1 حاکی از عدم برابری با حد متوسط است. علت انتخاب مقدار مورد آزمون ۳ به دلیل ارزیابی هر یک از گویه‌ها بر حسب طیف لیکرت است. بدین ترتیب که متوسط شاخص‌ها جهت محاسبه و ارزیابی میزان مشارکت و داده‌ها در هر یک از شاخص‌ها با این عدد شناسایی می‌شوند. حد متوسط این شاخص‌ها عدد سه می‌باشد، در جدول ۶ ستون اول از سمت راست متغیرها، ستون دوم t آماره، ستون سوم درجه آزادی برای هر متغیر و ستون سوم معنی‌داری را نشان می‌دهد. در واقع در این جدول از مقادیر حد بالا و حد پایین استفاده شده است که اگر هر دو حد بالا و پایین منفی باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین از مقدار مشاهده کمتر خواهد بود. اگر هر دو حد بالا و پایین مثبت باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد میانگین از مقدار مشاهده شده بزرگ‌تر است و اگر حد پایین منفی و حد بالا مثبت باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین با مقدار مشاهده شده تفاوت معناداری ندارد.

جدول ۶. آزمون ارزیابی شاخص پژوهش

حد متوسط کیفیت = ۳						ابعاد
مقدار t	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (sig)	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪ پایین‌ترین	بالا‌ترین	
۹/۵۷۱	۳۶۶	۰/۰۰۴	۰/۳۳۱۵	۰/۱۱۵۳	۰/۷۳۶۶	بعد شخصی مشارکت
۳۲/۰۱۴	۳۶۶	۰/۴۱۷	۰/۴۰۴۷	-۰/۰۷۵۱	۰/۵۰۱۸	بعد اجتماعی مشارکت
۱۲/۶۴۲	۳۶۶	۰/۰۰۰	۰/۷۹۲۸	۰/۱۱۹۷	۰/۴۵۷۴	بعد اقتصادی مشارکت
۱۷/۸۶۴	۳۶۶	۰/۰۹۰	۰/۲۷۳۴	-۰/۳۴۵۸	۰/۸۸۶۹	بعد مدیریتی مشارکت

به‌منظور بررسی میزان تمایل به مشارکت ساکنان دروازه غار تهران در طرح‌های بافت فرسوده شهری از قضیه حد مرکزی از آزمون پارامتری میانگین یک جامعه ($t-test$) استفاده شده که با استفاده از آن می‌توان میزان مشارکت ساکنان بافت‌های فرسوده محله دروازه غار را ارزیابی کرد (جدول ۷).

جدول ۷. آزمون ارزیابی میزان تمایل مشارکت ساکنان دروازه غار تهران

حد متوسط کیفیت = ۳						ابعاد
مقدار t	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (sig)	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪ پایین‌ترین	بالا‌ترین	
۱۵/۳۶۷	۳۶۶	۰/۰۰۲	۰/۶۷۹۵۰	۰/۲۱۵۴	۰/۸۵۴۷	بعد شخصی مشارکت
-۲۱/۱۸۷	۳۶۶	۰/۰۰۰	۰/۲۵۶۷۸	۰/۰۰۴۲	۰/۱۳۶۷	بعد اجتماعی مشارکت
-۸/۱۵۷	۳۶۶	۰/۰۷۲	۰/۶۹۴۵۲	-۰/۰۸۶۹	۰/۶۳۵۷	بعد اقتصادی مشارکت
۱۲/۸۲۵	۳۶۶	۰/۰۰۰	۰/۲۵۷۸۹	-۰/۱۲۸۶	-۰/۲۵۸۷	بعد مدیریتی مشارکت

به‌منظور مطالعه تأثیر هم‌زمان شاخص‌ها و عوامل تصویر و نگرش فردی، آشنایی و آگاهی فردی، احساس تعلق و تعهد،

روابط و همبستگی، سرمایه مالی، نیرو انسانی، مدیریت و حقوق شهروندی ساکنان محله دروازه غار تهران از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. در این تحلیل از روش گام به گام کمک گرفته شده است و در جدول ۸ نشان داده شده است. نتایج نشان می‌دهد که در محله دروازه غار تهران به ترتیب سرمایه مالی، مدیریت، حقوق شهروندی، نیروی انسانی، روابط و همبستگی، عوامل تصویر و نگرش فردی، احساس تعلق و تعهد، آشنایی و آگاهی فردی از بیشترین اهمیت برخوردارند.

جدول ۸. مقایسه میزان تأثیر عوامل در میزان مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران

Sig.	t	Standardized Coefficients		Unstandardized Coefficients		معیار
		Beta	Std. Error	B		
۰/۰۰۰	-۱/۸۹۵	-۰/۰۹۸	۰/۱۴۸	-۰/۱۰۲		تصویر و نگرش فرد
۰/۰۰۰	۰/۸۷۴	۰/۰۵۱	۰/۱۸۹	۰/۳۵۴		آشنایی و آگاهی فردی
۰/۰۰۰	۱/۷۴۵	۰/۰۸۴	۰/۲۳۷	۰/۱۲۵		احساس تعلق و تعهد
۰/۰۰۰	-۱/۱۹۲	-۰/۱۳۷	۰/۱۲۷	-۰/۱۲۰		روابط و همبستگی
۰/۰۰۰	۴/۴۴۱	۰/۴۱۲	۰/۱۶۷	۰/۸۵۴		سرمایه مالی
۰/۰۰۰	۲/۷۸۵	۰/۱۸۷	۰/۲۱۷	۰/۵۴۲		نیروی انسانی
۰/۰۰۰	-۳/۳۸۷	-۰/۳۳۱	۰/۱۴۸	-۰/۲۷۹		مدیریت
۰/۰۰۰	-۳/۲۵۸	-۰/۲۴۱	۰/۱۶۴	-۰/۳۶۵		حقوق شهروندی

در رابطه با اهمیت و نقش متغیرهای مستقل در پیشگویی معادله رگرسیون باید از مقادیر β استفاده کرد. از آنجاکه مقادیر β استاندارد شده است، بنابراین به وسیله آن‌ها می‌توان درباره اهمیت نسبی متغیرها قضاوت کرد. بزرگ بودن β نشان‌دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیشگویی متغیر وابسته است؛ بنابراین در اینجا می‌توان قضاوت کرد که هر یک از متغیرهای معنادار چه سهمی از پیشگویی متغیر وابسته را بر عهده دارد. یکی از موضوعات مورد توجه در پژوهش، بررسی ویژگی‌های فردی شامل سن، جنسیت، تأهل، شغل و... در ارتباط با میزان مشارکت ساکنین بوده است (جدول ۹). از نظر جنسیت مشارکت در زنان با میانگین ۷۸/۱ و در مردان با میانگین ۸۵/۸ است.

جدول ۹. میزان مشارکت بر اساس جنسیت، تأهل، گروه‌های شغلی و مالکیت با آزمون F

معنی‌داری	F	میانگین	ویژگی	معنی‌داری	F	میانگین	ویژگی
۰/۰۸۱	۲/۲۶	۸۲/۶	دولتی	۰/۰۰	۵/۱۶	۷۸/۱	زن
		۸۰/۳	آزاد			۸۵/۸	مرد
		۷۹/۱	کارگر			۸۱/۴	مجرد
		۷۷/۲	سایر			۸۰/۳	متاهل
-	۰/۰۰۱	۴۴۲	-	۰/۰۰۱	۴۴۲	۸۵/۴	مالک
						۶۷/۳	مستأجر

در ادامه برای بخش رابطه بین سن، تحصیلات، قدمت سکونت از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد و نتایج آن در جدول ۱۰ دیده می‌شود. بر اساس یافته‌ها، بین سن و میزان مشارکت با ضریب همبستگی ۰/۶۵۰، ارتباط مثبتی وجود دارد. در ارتباط با تحصیلات، بین میزان تحصیلات و میزان مشارکت با ضریب همبستگی ۰/۷۴۱، ارتباط مثبتی وجود دارد. همچنین در ارتباط با قدمت سکونت، بین این متغیر و میزان مشارکت با ضریب ۰/۴۵۷، ارتباط مثبتی وجود دارد.

جدول ۱۰. میزان مشارکت بر اساس سن، سطح تحصیلات و قدمت سکونت

سن	سطح تحصیلات	قدمت سکونت
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۴۱	۰/۴۵۷
سطح معنی داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۳۶۶	۳۶۶

بحث

میانگین میزان مشارکت هر یک از متغیرهای مرتبط نشان از اختلافی معنادار با عدد میانگین دارند. بعد شخصی و اقتصادی در سطح اطمینان ۹۵ درصد از میانگین مقدار مشاهده شده بزرگتر است و برای ابعاد اجتماعی و سیاسی در سطح اطمینان ۹۵ درصد میانگین آنان با مقدار مشاهده شده تفاوت معناداری ندارد. از طرف دیگر میانگین تمایل به مشارکت هریک از متغیرها اختلاف معناداری با میانگین دارند. با توجه به حد بالا و پایین در بعد مشارکت می توان نتیجه گرفت که بعد شخصی و اجتماعی هر دو حد بالا و پایین مثبت است و از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد میانگین آن ها از مقدار مشاهده شده بزرگتر است. بر اساس حد پایین منفی و مثبت بالا بعد مشارکت اقتصادی می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین با مقدار مشاهده شده تفاوت معناداری ندارد. همچنین، با توجه به منفی بودن حد پایین و بالا در بعد مدیریتی تمایل به مشارکت در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین از مقدار مشاهده کمتر است.

با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در عوامل سرمایه مالی، میزان مشارکت ساکنان دروازه غار شهر تهران به اندازه ۰/۴۱ انحراف استاندارد افزایش می یابد و به همین ترتیب با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در عوامل مدیریت، حقوق شهروندی، نیروی انسانی، روابط و همبستگی، عوامل تصویر و نگرش فردی، حساس تعلق و تعهد، آشنایی و آگاهی فردی ساکنان محله دروازه غار تهران به ترتیب به اندازه ۰/۳۲، ۰/۲۴، ۰/۱۸، ۰/۱۲، ۰/۰۹، ۰/۰۸ و ۰/۰۵ انحراف استاندارد افزایش می یابد. علاوه بر این با توجه به مقدار β برای متغیر سرمایه مالی که در این تحلیل برابر با ۰/۴۱۲ است و از این رو این متغیر بیشترین تأثیر را بر میزان مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران دارد.

میان زنان و مردان در ارتباط با میزان مشارکت در طرح های بافت فرسوده محله دروازه غار تهران تفاوت معنی داری وجود دارد و نقش مردان در میزان مشارکت بیشتر است. از نظر تأهل میانگین مؤلفه های مشارکت برای افراد مجرد ۸۱/۴ و در افراد متأهل ۸۰/۳ است. علاوه بر این میان مجردان و متأهلین در ارتباط با مشارکت تفاوت معنی داری مشاهده نشد و همچنین در ارتباط با مشاغل افراد در بخش دولتی، آزاد، کارگر و سایر، نتایج آزمون واریانس یک طرفه و آزمون توکی نشان می دهد که بین گروه های شغلی از نظر مشارکت تفاوت معنی داری وجود ندارد. علاوه بر این، بررسی ویژگی مالکیت نشان می دهد که میزان مشارکت افراد مالک در طرح های بافت فرسوده محله دروازه غار تهران بیشتر از ساکنان مستأجر است. در ارتباط با ویژگی های فردی با مشارکت یافته ها نشان داد که با افزایش سن، مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران افزایش پیدا می کند و با کاهش سن میزان مشارکت آنان کاهش پیدا می کند. یعنی با افزایش یا کاهش تحصیلات، مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران افزایش یا کاهش می یابد. یعنی با افزایش و کاهش قدمت سکونت، مشارکت ساکنان محله دروازه غار تهران افزایش یا کاهش می یابد.

مقایسه نتایج این پژوهش با سایر مطالعات این حوزه نشان می دهد که نتایج با پژوهش نقدی و کولیوند در ارتباط بانگیزه کلی مشارکت هم راستا نیست و حتی در بعد اقتصادی نیز تمایل به مشارکت وجود دارد، اما در مجموع به مانند یافته های زینل زاده و جاهد قدمی و لایسون و نانکای، نارضایتی بسیاری دیده می شود و به مانند مطالعات امیری و همکاران، اسدیان و سیاحی، بلاکلی و اوان و پرز و همکاران، موضوع ایجاد توجه در مدیران از مهم ترین دغدغه های کنونی است که نیازمند

اقدامات زمینه‌ساز می‌باشد.

نتیجه‌گیری

یکی از عوامل مهم در مشارکت موضوع توان اقتصادی است که ساکنان محله دروازه غار در این زمینه وضعیت مناسبی نداشته و تمایلی به ورود در این بخش از مشارکت ندارند و در واقع مشارکت اقتصاد پایین‌ترین میزان مشارکت را به خود اختصاص داده است. از طرف دیگر جامعه مورد مطالعه، با مسئولان اجرای طرح‌ها نیز رابطه‌ای مناسبی ندارند. البته این امر به‌نوعی حاصل عدم به مشارکت طلبیدن ساکنین در طرح‌های شهری از سوی مسئولین است. چراکه شهروندان مورد بررسی ادعا کرده‌اند که چندان در جریان طرح‌های قرار نداشته و معمولاً فقط پس از پایان تهیه طرح‌ها و یا در زمان اجرا اطلاعاتی را در آن زمینه کسب کرده‌اند. البته در بسیار از موارد اطلاع بسیار ناچیزی در زمینه طرح‌های با رویکرد صرف مطالعاتی و فاقد جنبه اجرایی و عمرانی داشته‌اند.

یافته‌های توصیفی مربوط به ابعاد پرسشنامه ارزیابی تمایل به مشارکت ساکنان دروازه غار تهران در قالب ابعاد مشارکت فردی، اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی که در بخش‌های بالا بیان شد در مجموع تمایل به مشارکت ساکنان دروازه غار تهران پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. از نکاتی که می‌توان از بررسی ابعاد میزان مشارکت و تمایل به مشارکت ساکنان دروازه غار تهران به دست آورد اختلاف در بعد اقتصادی است به گونه‌ای که این بعد مشارکت در ارزیابی تمایل به مشارکت در سطح بالاتر از حد متوسط قرار گرفته اما در ارزیابی میزان مشارکت در پایین‌ترین سطح قرار گرفته است. این نتایج می‌تواند نشان دهد که ساکنان دروازه غار شهر تهران تمایل به مشارکت اقتصادی بالایی در طرح‌های محله خود دارند ولی در طرح‌های اجرا شده قبلی نتوانسته‌اند به سطح مناسبی از مشارکت اقتصادی برسند. البته این افراد با حقوق و تکلیف خود در شهر آگاهی نسبتاً خوبی دارند، اما در زمان تهیه طرح‌ها به افراد اطلاعات مناسبی داده نشده است. نکته دیگری هم که باید بدان توجه شود ناهم‌آهنگی بین دو شاخص است که نشان می‌دهد اگر شهروندان از آگاهی لازم در زمینه طرح‌های شهری برخوردار نیستند، تصویر و نگرش مثبت فردی آن‌ها نمی‌تواند چندان قابل قبول به نظر آید. با توجه به تنوع قومیتی بالا در محله و حضور کمرنگ قومیت‌ها و همچنین زنان و کودکان در روابط بین ساکنان محله محدودیت ایجاد کرده است به علاوه با میانگین پایین تشکل‌های مردمی یک‌دست کردن ساکنان محله سخت‌تر شده در نتیجه با همبستگی کمتر، مشارکت آن‌ها نیز کمتر است.

این پژوهش نشان داد که ابعاد مختلفی از مشارکت ساکنین بافت‌های فرسوده شهری وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد و هریک از آن‌ها می‌تواند موضوع طرح‌های توسعه شهری در این بافت‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. بررسی‌ها نشان می‌دهد. بخشی از این ابعاد در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آن توجه هم‌زمان به وضعیت مشارکت ساکنین از یک طرف و عوامل مؤثر در مشارکت و ویژگی‌های کلی افراد بوده است. در ادامه این پژوهش می‌توان به بحث مهمی توجه کرد و آن پرداختن به عوامل مؤثر در مشارکت در ویژگی‌های کلی افراد است که با گره خوردن به موضوع میزان تمایل مدیران به مشارکت دادن شهروندان در طرح‌های توسعه شهری می‌تواند به سطح بالایی از کارایی در توسعه شهری از طریق طرح‌های توسعه امیدوار بود.

در راستای موفقیت در طرح‌های توسعه شهری در محله دروازه غار (هرندی)، با استفاده از فرصت‌های ناشی از مشارکت شهروندان پیشنهاد می‌شود که چشم‌اندازی مناسب از طرح‌های توسعه شهری برای ساکنین به تصویر کشیده شود چراکه در حال حاضر ساکنین تجربه‌ای موفق از این طرح‌ها را نداشته و بازخوردی مناسب که آن‌ها به سمت مشارکت در طرح‌ها

بکشاند دیده نمی‌شود. این مهم زمانی با اهمیت‌تر می‌شود که حتی تعلق مکانی چندانی نیز که محرک مشارکت باشد در این محله به‌طور چشمگیری دیده نمی‌شود و این امر کار را سخت‌تر کرده و دستیابی به نتایج مطلوب را دشوارتر می‌کند.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- اسدیان، فریده و سیاحی، زهرا. (۱۳۹۰). نقش و الگوی مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری محله عامری اهواز. *آمایش محیط، ۴*(۱۲)، ۱۶۳-۱۳۹.
- امیری، مجتبی؛ نشاط، اکبر و نیکنایی، مجید. (۱۳۹۴). بررسی نقش مشارکت شهروندان در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده با رویکرد مدیریت شهری منطقه ۱۲ شهرداری تهران. *پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۶۸*(۳)، ۵۵۲-۵۳۹.
- امین زاده، بهناز و رضاییگی ثانی، راضیه. (۱۳۹۱). ارزیابی جایگاه مشارکت در طرح‌های منظر شهری به‌منظور ارائه فرایند مناسب بازآفرینی بافت‌های آسیب‌دیده. *هنرهای زیبا، ۱۷*(۳)، ۳۹-۲۹.
- ایزدی، محمد سعید و اندریان، محمد حسین. (۱۳۹۰). ارزیابی پروژه «مشارکت محله» طبرسی با استفاده از مدل جامع بازآفرینی شهری. *هفت شهر (۴۲ و ۴۱)، ۱۳۰-۱۱۹*.
- بابایی اقدم، فریدون؛ ویسی راد، فتح الله؛ یاری حصار، ارسطو و حیدری ساربان، وکیل. (۱۳۹۴). ارزیابی عوامل مؤثر بر مشارکت مردمی در ساماندهی بافت‌های فرسوده شهری با تأکید بر سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی محله جبین اردبیل). *مطالعات برنامه‌ریزی شهری، ۳*(۹)، ۹۰-۶۱.
- پروین، ستاره؛ درویشی فرد، علی اصغر و کاظمی، قباد. (۱۳۹۵). بی‌سازمانی اجتماعی و آسیب‌های پنهان شهری (مطالعه موردی: محله هرنی). *مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۳*(۱)، ۹۱-۱۲۱.
- حبیبی، محسن و رضوانی سعیدی، هادی. (۱۳۸۴). شهرسازی مشارکتی، کاوشی نظری در شرایط ایران. *هنرهای زیبا، ۲۴*(۲)، ۳۴-۱۵.
- حبیبی، محسن و فروغی‌فر، مهران. (۱۳۹۲). یافتن راهکارهایی برای جلب مشارکت مردم در طرح‌های مرمت شهری بر پایه نظریه بازی. *هنرهای زیبا، ۱۸*(۴)، ۱۴-۵.
- حبیبی، محسن. (۱۳۸۶). مرمت شهری. تهران: دانشگاه تهران.
- رضوانی، اصغر و فردرو، محسن. (۱۳۸۱). دولت، مردم و همگرایی. تهران: آن.
- زینل‌زاده، ستاره و جاهد قدمی، مجاهد. (۱۳۹۵). تبیین و اولویت‌سنجی ابعاد تأثیرگذار جهت تحقق نوسازی مشارکتی در بافت فرسوده شهری (نمونه موردی: محله شهید خوب بخت تهران). *باغ نظر، ۱۳*(۴۳)، ۷۶-۶۱.
- ضرابی، المیرا و فرید طهرانی، سایه. (۱۳۸۸). رویکرد مشارکت‌جویانه در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری. *آرمان‌شهر، ۲*(۲)، ۴۶-۳۹.

غفاری، غلامرضا و جمشید زاده، حسین. (۱۳۹۰). مشارکت‌های مردمی و امور شهری (بررسی موانع، مشکلات و راهکارهای توسعه مشارکت‌های مردمی). تهران: جامعه و فرهنگ.

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران. (۱۳۸۳). تشخیص بلوک‌های شهری با بافت فرسوده در سطح شهر تهران.

مهندسان مشاور باوند. (۱۳۸۵). گزارش طرح تفصیلی منطقه ۱۲، نهاد مدیریت و برنامه‌ریزی طرح‌های توسعه شهری تهران.

منظمی تبار، جمشید. (۱۳۸۵). نقش مشارکت مردمی در تقویت امنیت اجتماعی. *دانش انتظامی*، ۸(۱)، ۳۳-۹.

نقدی، اسدالله و کولیوند، شکیبا. (۱۳۹۵). بررسی مشارکت اجتماعی شهروندان در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در خیابان مدرس کرمانشاه. *مطالعات مدیریت شهری*، ۷(۲۱)، ۲۰-۲.

نوریان، فرشاد و آریانا، اندیشه. (۱۳۹۵). تحلیل چگونگی حمایت قانون از مشارکت عمومی در بازآفرینی شهری مطالعه موردی: میدان امام علی (عتیق) اصفهان. *هنرهای زیبا*، ۱۷(۲)، ۲۷-۱۵.

References

- Aminzadeh, B., & Rezabeighi Sani, R. (2012). Evaluation of Public Participation in Tarhhye Manzar Shahri (Urban Landscape Plans). *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 17(3), 29-40. doi: 10.22059/jfaup.2012.30371. [In Persian].
- Amiri, M., Neshat, A., & Niknaei, M. (2016). The Role of Citizen Participation in Urban Management Approach for Improvement and Renovation of Old Textures (Case Study: Region 12 of Tehran Municipality). *Human Geography Research*, 48(3), 523-539. doi: 10.22059/jhgr.2016.56449. [In Persian].
- Asadian, F., & sayahi, Z. (2011). The role of public participation model in improvement and renovation of urban worn textures using geography information system gis sample case: Ahvaz-Ameri neighborhood. *Environmental based territorial planning*, 4(12), 139-163. [In Persian].
- Atkinson, R. (1999). Discourses of partnership and empowerment in contemporary British urban regeneration. *Urban studies*, 36(1), 59-72.
- Atkinson, R. (1999). Discourses of partnership and empowerment in contemporary British urban regeneration. *Urban studies*, 36(1), 59-72.
- Babayi Aghdam, F., Veisi Nab, F., Yari Hesar, A., & Heidari Sareban, V. (2015). Evaluation of effective factors on people's participation in the organization of deteriorated urban fabrics with an emphasis on social capital (Case study of Jejin Ardabil neighborhood). *Urban Structure and Function Studies*, 3(9), 65-90. [In Persian]
- Bavand Consulting Engineers Groups. (2016). *Detailed plan report of Region 12*, Tehran Urban Development Planning and Management Institution. [In Persian]
- Blakeley, G., & Evans, B. (2009). Who participates, how and why in urban regeneration projects? The case of the new 'city' of East Manchester. *Social Policy & Administration*, 43(1), 15-32.
- Blakeley, G., & Evans, B. (2009). Who participates, how and why in urban regeneration projects? The case of the new 'city' of East Manchester. *Social Policy & Administration*, 43(1), 15-32.
- Eizadi, M., Kazemi, s., & Andrian, M. H. (2011). Evaluation of Tabarsi "neighborhood participation" project using the comprehensive urban regeneration model. *Haft Shahr*, (41,42), 119-130. [In Persian].
- Ghaffari, G., & Jamshidzadeh, A. (2011). *People's participation and urban affairs (examination of obstacles, problems and solutions for the development of people's participation)*. Tehran: Society and Culture. [In Persian].
- Habibi, M., & Maqsoodi, M. (2007). *Urban renovation*. Tehran: University of Tehran. [In Persian].
- Habibi, M., & Rezvani Saeidi, H. (2006). Participatory urban planning, a theoretical exploration in the conditions of Iran. *Honar-ha-ye Ziba*, 24, 15-24. [In Persian].

- Habibi, S. M., & Foroughifa, M. (2013). Finding Some Strategies for Encouraging People to Cooperate in Urban Renovation Plans Based on the Game Theory. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 18(4), 5-14. doi: 10.22059/jfaup.2013.51677. [In Persian].
- Layson, J. P., & Nankai, X. (2015). Public participation and satisfaction in urban regeneration projects in Tanzania: The case of Kariakoo, Dar es Salaam. *Urban, Planning and Transport Research*, 3(1), 68-87.
- Layson, J. P., & Nankai, X. (2015). Public participation and satisfaction in urban regeneration projects in Tanzania: The case of Kariakoo, Dar es Salaam. *Urban, Planning and Transport Research*, 3(1), 68-87.
- Monazamitabar, J. (2006). Public participation and societal security. *Danesh-e-entezami*, 8(1), 9-33. [In Persian].
- Naghdi, A., & Koolivand, S. (2015). Examine the Citizens' Participation in Rehabilitation and Renew This Neighborhood (Case study: Accounting lecturer Kermanshah streets of old ones). *Urban Management Studies*, 7(21), 2-20. [In Persian].
- Nourian, F., & Ariana, A. (2012). Analyzing Judicial Support for Public Participation in Urban Regeneration Case Study of Imam Ali Square (Ateegh) in Isfahan. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 17(2), 15-28. doi: 10.22059/jfaup.2012.30156. [In Persian].
- Parés, M., Bonet-Martí, J., & Martí-Costa, M. (2012). Does participation really matter in urban regeneration policies? Exploring governance networks in Catalonia (Spain). *Urban Affairs Review*, 48(2), 238-271.
- Parés, M., Bonet-Martí, J., & Martí-Costa, M. (2012). Does participation really matter in urban regeneration policies? Exploring governance networks in Catalonia (Spain). *Urban Affairs Review*, 48(2), 238-271.
- Parvin, S., darvishi fard, A. A., & Kazemi, G. (2016). The social disorganization and latent urban pathologies in the Harandi neighborhood. *Sociological Review*, 23(1), 91-121. doi: 10.22059/jsr.2016.58628. [In Persian].
- Rezvani, A., & Fardroo, M. (2002). *Government, people and convergence*. Tehran: An. [In Persian].
- Tehran Urban Planning and Research Center. (2004). Identification of urban blocks with deteriorated fabric in Tehran city. [In Persian]
- Zarrabi, A., & Tehrani, S. (2009). Participatory Approach in Renovation and Rehabilitation of Deteriorated Urban Fabrics. *Armanshahr*, 2(2), 39-46. [In Persian].
- Zeinalzadeh, S., & Ghadami, M. J. (2017). Explanation and Assessment of Priority of Affective Dimensions for Realization Participatory Reconstruction in Urban Eroded Fabrics (Case study: Shahid khoobakht neighborhood in Tehran). *Bagh-e Nazar*, 13(43), 61-76. [In Persian].